

УДК 337.48

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ**Савченко А.В., викл.**

Черкаський державний технологічний університет

В статье проанализировано современное состояние, основные теоретические и практические аспекты денежно-кредитной политики Украины. Рассмотрены основные инструменты, которые использует Национальный банк Украины для проведения монетарной политики, которая направлена на стабилизацию финансовой системы страны.

Ключевые слова: денежный рынок, денежно-кредитная политика, Национальный банк Украины, монетарная политика, финансово-экономический кризис.

The modern state, basic theoretical and practical aspects of monetary policy of Ukraine, is analysed in the article. Basic instruments which are utilized by the National bank of Ukraine are considered for the leadthrough of monetary policy which is directed on stabilizing of the financial system of country.

Key words: money-market, monetary policy, National bank of Ukraine, crisis.

Постановка проблеми. Грошово-кредитна політика є одним з ключових компонентів фінансової системи кожної країни, оскільки від її ефективності головні макроекономічні завдання держави. Національний банк України оперативно реагує на зміни ситуації на грошово-кредитному ринку і відповідно корегує тактику своїх дій. Однак залишається значна кількість проблем, пов'язаних з реалізацією грошово-кредитної політики. Вони, по-перше, полягають у структурі грошової маси в Україні, по-друге, у розвитку кредитних відносин, по-третє, у недостатньому стабільному обмінному курсі гривні щодо іноземної валюти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які працювали над розробкою теоретичних засад сучасних систем грошово-кредитного регулювання, особливе місце займають Дж. М. Кейнс, Р. Манделл, Ф. Мишкін, Дж. Тобін, С. Фішер, М. Фрідмен, Ф. Хайек. В Україні серед учених, що зробили значний внесок у дослідження проблем грошово-кредитної політики, можна виділити А. Гальчинського, О. Дзюблюка, О. Кузнецова, В. Міщенко, А. Мороза, П. Нікіфорова, М. Савлука, В. Стельмаха, М. Туган-Барановського [3; с. 13].

Постановка завдання. Необхідність наукової розробки цих та багатьох інших проблемних питань грошово-кредитної політики в Україні зумовила актуальність цієї теми. Метою статті є висвітлення важливих теоретичних положень у вітчизняній монетарній політиці та її основних інструментах, осмислення перспектив розвитку монетарної політики, та її ролі в регулюванні макроекономічних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грошово-кредитна політика в період кризи на світових фінансових ринках має бути спрямована на підтримку стабільності грошової системи і банківського сектору як ключового механізму взаємодії економічних агентів і забезпечення нормальної життєдіяльності національного господарства через рух коштів між суб'єктами ринку. Вся складність нинішньої кризи пов'язана саме з тим, що вона є передусім фінансовою, тобто розпочалась із труднощів у банківському секторі, а не класичною кризою перевиробництва чи біржовою кризою [2; с. 27].

Методологія розробки і реалізації грошово-кредитної політики, яка використовувалась у попередній період, не відповідає новим реаліям. У посткризовий період вона повинна враховувати тісні взаємозв'язки між показниками монетарної сфери і ґрунтуватися на достовірній інформації про стан банківського сектору і фінансового ринку. Головний напрям трансформування ГКП повинен полягати в правильній оцінці ринкового середовища, для якого характерні динамічні нелінійні процеси, що визначаються інтенсивними інформаційними потоками [1; с.59].

У 2010 році макроекономічні умови здійснення грошово-кредитної політики знаходились під впливом загальносвітових тенденцій, пов'язаних із наслідками фінансової кризи 2008 - 2009 рр. З урахуванням причин і наслідків кризових проявів у 2013 році ключове значення матиме забезпечення стійкості фінансової системи. Вплив на монетарні та фінансові процеси забезпечуватиметься за рахунок проведення відповідної процентної політики, пріоритетним завданням якої буде створення стимулів для повернення вкладів у банківську систему та обмеження девальваційного тиску на валютному ринку.

Основні засади грошово-кредитної політики на 2013 рік передбачають комплекс змінних індикаторів фінансової сфери та систему заходів монетарної політики, спрямованих на забезпечення стабільності національної грошової одиниці, сприяння відновленню економіки та стійкості банківської системи. Головним напрямом макроекономічного регулювання має стати стимулювання розширення внутрішнього ринку, а завданням грошово-кредитного регулювання має стати полегшення функціонування банківської системи за для оптимізації її взаємодії з реальним сектором економіки.

Перший напрям – стабілізація національної валюти, зменшення загроз як для внутрішньої вартості

грошової одиниці внаслідок наростання інфляційних процесів, так і зовнішньої ціни національних грошей, вираженням чого є обмінний курс. Особливо важлива роль належить саме валютному курсові як головному тактичному орієнтиру і номінальному якорю монетарної політики. Він слугує не лише індикатором кон'юнктури валютного ринку, а й важливим сигналом для всіх суб'єктів господарювання та фізичних осіб, визначаючи інфляційні очікування та цінову динаміку. Виокремимо заходи, які могли б сприяти реалізації цього завдання:

а) НБУ має активно виходити на міжбанківський валютний ринок і шляхом проведення інтервенцій гасити ажіотажний попит на іноземну валюту й стабілізувати обмінний курс гривні, заявивши про незмінність головного тактичного орієнтира монетарної політики, спрямованої на підтримання валютного курсу на стабільному рівні;

б) задля недопущення швидкого вичерпування офіційних золотовалютних резервів центрального банку внаслідок активних валютних інтервенцій необхідно обмежити збільшення пропозиції іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку і скорочення попиту на неї, внаслідок чого на валютному ринку країни повинні максимально обмежуватись сфери використання валютних коштів і концентрація їх у зовнішньоекономічній діяльності;

в) необхідно вжити заходів щодо зниження рівня доларизації вітчизняної економіки, адже підірвав довіри до національної грошової одиниці, а отже, й до банківської системи, зумовлений передусім виконанням грошових функцій на території нашої країни іноземною валютою – доларом США (частково – євро). І доти, доки всі основні функції грошей – міри вартості, засобів обігу і платежу та засобу нагромадження – не почне виконувати виключно національна валюта, загроза дестабілізації вітчизняної економіки і банківської системи за будь-яких найменших змін у розвитку світового господарства і панічних чи спекулятивних настроїв економічних агентів усередині країни зберігатиметься на досить серйозному рівні.

Другий напрям – стабілізація банківської системи. Він пов'язаний з об'єктивною потребою формування необхідних засад підтримання фінансової стійкості банківських установ та їх достатньої ліквідності як ключової умови ефективного здійснення ними своїх базових функцій фінансового посередництва, виконання зобов'язань перед вкладниками і кредиторами, а також забезпечення безперервності платежів і розрахунків між суб'єктами ринку як принципової умови нормального функціонування всієї економіки. Виділимо низку основних заходів, які могли б сприяти виконанню цього завдання:

а) гарантування збереження вкладів у банківських установах. Йдеться про принципову зміну пріоритетів: від заборони на дострокове вилучення депозитів – до гарантування з боку НБУ повернення всіх коштів вкладників, що може бути забезпечено за рахунок кредитів рефінансування;

б) контроль за цільовим використанням кредитів рефінансування. Серйозною проблемою для банківської системи може стати спрямування кредитів рефінансування НБУ не за призначенням. Адже банки використовують отримані кошти з метою валютних спекуляцій на міжбанківському валютному ринку і для виведення валюти за кордон;

в) обмеження боргового тиску на позичальників. Процентна політика НБУ може бути спрямована на заохочення комерційних банків до реструктуризації заборгованості і зменшення боргового навантаження на позичальників шляхом поступового зниження процентних ставок, завдяки чому можна відновити довіру до банківської системи в цілому.

	I напрям		II напрям
	Стабілізація національної валюти		Стабілізація банківської системи
A)	шляхом проведення інтервенцій зниження попиту на іноземну валюту	A)	гарантування збереження вкладів у банківських установах
Б)	максимальне обмеження сфери використання валютних коштів	Б)	контроль за цільовим використанням кредитів рефінансування
В)	зниження рівня доларизації вітчизняної економіки	В)	обмеження боргового тиску на позичальників

Розглянуті напрями грошово-кредитної політики можна вважати двома необхідними найважливішими передумовами фінансової і макроекономічної стабілізації та відновлення умов нормального економічного розвитку України в умовах світової фінансової кризи. Фінансовий сектор економіки має розглядатися як єдиний об'єкт регулювання з боку державної влади, що потребує тісної координації дій Національного банку з іншими регуляторами фінансового ринку. Однак незважаючи на це, саме інструменти грошово-кредитної політики мають забезпечувати найбільший вплив на ситуацію з огляду на роль центрального банку як справжнього кредитора останньої інстанції. Адже від правильності його дій залежить розвиток не лише банківської системи, а й усієї економіки [2; с. 27-30].

У найближчі роки очікується, що основними чинниками економічного зростання України будуть підвищення внутрішнього попиту, зокрема його інвестиційної складової, та сприятливі зовнішні умови (розширення зовнішніх ринків збуту, а також активізація іноземних інвесторів).

Разом із продовженням економічного зростання вирішуватимуться фундаментальні проблеми

української економіки і суспільства: створюватимуться умови для підвищення інвестиційної привабливості економіки, стійкості фінансової системи та послаблення залежності вітчизняних виробництв від коливань світових цін на сировину. Зростання реального ВВП за підсумками року очікується на рівні 4,7%.

Передбачається, що підтримуватиметься високий інвестиційний попит, пов'язаний з упровадженням енергозощадливих технологій, оновленням основних фондів підприємств та з реалізацією інфраструктурних проектів. У той же час очікується, що у 2012 році значний вплив на динаміку також чинитиме споживча складова сукупного попиту. За таких умов передбачається зростання обсягів виробництва товарів та послуг, що формуватимуть пропозицію на внутрішньому ринку; покращення фінансового стану підприємств; зростання інноваційної складової; підвищення ділової активності; проведення в бюджетній сфері політики, спрямованої на підтримання реального сектору економіки на фоні виважених дій щодо підвищення соціальних стандартів; удосконалення державного управління. Зростання реального ВВП за підсумками 2012 року за оптимістичним сценарієм очікується на рівні 6,5%, за песимістичним - 3,9%.

У 2012 році прогнозується уповільнення інфляційних процесів. Стримуючими чинниками інфляції будуть: зменшення дефіциту сектору загальнодержавного управління, стабільне функціонування товарних ринків, очікувана позитивна динаміка сільськогосподарського виробництва. У той же час на процес ціноутворення впливатиме перехід до формування роздрібних тарифів на основі принципу відшкодування економічно обґрунтованих видатків за врахування інтересів кінцевих споживачів і стимулів до зощадження енергії. У цілому сукупність факторів, вплив яких прогнозується протягом 2012 року, забезпечить уповільнення темпів інфляції порівняно з попередніми роками, а показник індексу споживчих цін становитиме 107,9%.

Показники	2012		2013		2014	
	Оптимістичний сценарій	Песимістичний сценарій	Оптимістичний сценарій	Песимістичний сценарій	Оптимістичний сценарій	Песимістичний сценарій
ВВП реальний, %	106,5	103,9	106,5	104,5	108,0	104,2
Індекс споживчих цін, %	107,9	107,9	106,2	105,9	105,6	105,0
Монетарна база, у % до попереднього року	≤116	≤112	≤115	≤112,5	≤115	≤109

Примітка. Зазначені монетарні показники є попередніми орієнтирами, які можуть коригуватися залежно від поточної економічної ситуації з метою виконання основної цілі.

Для забезпечення реалізації окреслених завдань Національний банк України використовуватиме наявні інституційні механізми та операційні важелі, дотримуючись середньострокових орієнтирів, забезпечуючи послідовність і прозорість своєї політики, органічно поєднуючи незалежність у виконанні головної конституційної функції з узгодженістю своїх дій з економічними та фінансовими заходами інших органів влади [4].

Висновки. В наукових працях питання грошово-кредитної політики достатньою мірою досліджені, однак в сучасних умовах ринкової трансформації економіки України існує потреба подальшого дослідження процесу формування та застосування монетарних інструментів для недопущення прискорення зростання цін, впливу застосування заходів монетарної політики на різні сектори економіки, визначення оптимального співвідношення монетарних та фіскальних інструментів, яке забезпечуватиме макроекономічний розвиток.

Література

1. Бурлачков В. Теоретичні основи грошово-кредитної політики та світова фінансова криза // Економіка України. – 2009. – №2. – С. 49-59.
2. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках // Вісник НБУ. – 2009. – №5. – С. 20-32.
3. Островська Н. С. Грошово-кредитна політика в умовах ринкових трансформацій в Україні. – Ірпінь, 2005. – 171 с.
4. Рішення Ради Національного Банку України 26.04.2012 №7 (в уточненій редакції) // Основні засади грошово-кредитної політики на 2012 рік.